

ЛЕКСИЧНА НАДМІРНІСТЬ ТА ЛЕКСИЧНА НЕДОСТАТНІСТЬ У МОВЛЕННІ РЕПОРТЕРІВ І ВЕДУЧИХ ВИПУСКІВ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ НОВИН

Анатолій Капелюшний

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79001, м. Львів, Україна,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Проаналізовано сучасні тенденції в мовленні телевізійних новинарів у прямому ефірі. Наголошено на причинах виникнення лексичної надмірності та лексичної недостатності в мовленні репортерів і ведучих випусків телевізійних новин, на шляхах уникнення цих негативних явищ у журналістських текстах.

Ключові слова: телебачення, новини, тележурналіст, репортер, мовлення телевізійних журналістів, лексична надмірність, лексична недостатність, тавтологія, плеоназм.

Специфіка праці телевізійних журналістів, які готують випуски новин, спричиняє низку позитивних і негативних явищ, які варто докладно проаналізувати, аби посилити позитивні моменти й знейтралізувати негативні. Досить докладно працю журналістів над випусками телевізійних новин, узагалі над новинами в ЗМІ розглянуто в дослідженнях Іва Аньєса, Ендрю Бойда, Ніка Дейвіса, Мітчелла Стівенса [1; 2; 5; 8] та ін. Йдеться тут також і про виразні вади тексту, спричинені лексичною надмірністю та лексичною недостатністю мовлення новинарів. Збагачувати лексику – одна з найперших вимог до журналіста, вважає Ів Аньєс. Саме так (“Збагачувати лексику”) він назвав один із розділів свого “Підручника із журналістики” [1, с. 218–221]. “У змістовній статті ніщо не є зайвим. Кожне речення приносить інформацію кожне слово вибрано так, щоб найкраще передати цю інформацію. Повтори і багатослівність треба викинути”, – підкреслює дослідник [1, с. 135]. Ту саму пораду дає новинарям Ендрю Бойд: “Зайві слова – це слова, які лише захаращують текст. Їх треба безжально викидати” [2, с. 110]. На думку дослідника, “кожне слово має заслуговувати на місце в тексті. Новинний текст надто раціональний, щоб містити баласт” [2, с. 111].

Про високу ціну помилки в текстах новин ідеться в дослідженні Ніка Дейвіса “Новини пласкої Землі”: “Все, що ми пишемо, компрометується через помилку” [5, с. 9]. На важливій суспільній ролі правильного мовлення журналістів наголошує Мітчелл Стівенс: “Оплакування наших мовних здібностей вже давно стало звичною справою. Справді, деякі люди говорять не дуже добре. Однак журналісти радіо і телебачення мають бути вищими за масову мовну деградацію” [8, с. 55]. І однією з найнебезпечніших вад у мовленні телевізійних новинарів є мовна надмірність і мовна недостатність, що зрештою виявляються в лексичній надмірності й недостатності. Особливу увагу роз-

глядів цих питань приділила Галина Волкотруб (у її книгах є спеціальні підрозділи “Мовленнєва надмірність і недостатність” [3, с. 50–53]. “Мовна надмірність і мовна недостатність” [4, с. 69–75]). Дослідниця наголошує на тому, що “у таких вадах мовлення, як мовна надмірність, або багатослів’я, і мовна недостатність”, виявляється “невміння автора точно висловити свою думку” [4, с. 69]. Найчастіше “виявом багатослів’я є повторення тієї самої думки” [4, с. 69]. Ми вже побіжно звертали до висвітлення цього питання, наголошуючи на тому, що “окремими стилістичними прийомами, які базуються на повторенні слів, є тавтологія, плеоназм. Проте такі повторення без певної стилістичної настанови належать до виразних вад мовлення. *Тавтологія* – повторення певної думки дуже близькими за звучанням словами. Тавтологія – вид плеоназму. *Плеоназм* (багатослів’я) – вислів, у якому є близькозначні, хоч різні за звучанням слова” [6, с. 128]. З нашими зауваженнями з цього приводу загалом погоджується й Галина Волкотруб, у трактуванні якої плеоназм – це “частковий збіг значень слів, що утворюють словосполучення” [4, с. 69], а тавтологія – “сміслові повтори, які виникають, коли в реченні вживаються поряд спільнокореневі слова” [4, с. 70]. Найчастіше проблему мовної надмірності й мовної недостатності тісно пов’язують з лексичною (а інколи й із граматичною) синонімією. Так, Інна Дишлюк зауважує, що плеоназм “полягає у повторенні однакових слів або нагромадженні синонімів”, а “невмотивоване поєднання у вузькому контексті синонімів є вадою мовлення” [9, с. 299]. Найвідоміший сучасний дослідник цих проблем, загалом культури мови мас-медіа Олександр Пономарів доходить висновку: “Синонімічне багатство нашої мови є одним із невичерпних джерел урізноманітнення вислову. Проте не всі мовці як належить використовують цю лексичну особливість української мови. Досить часто перевагу віддають якомусь одному слову з синонімічного ряду, причому не найкращому. Причини тут різні: недостатній рівень володіння рідною мовою, вплив інших мов, невибагливість у доборі засобів мовного спілкування” [7, с. 39].

Свої спостереження ми проводили впродовж січня – вересня 2013 року, базуючись на випусках новин телеканалів і телекомпаній “1+1”, UBR, ТРК “Люкс” (на “Новому каналі”, повтор на каналі “24”), ТРК “Львів”, НТА (“Другий канал”), ЗІК, 5-й канал, канал “24”, “2+2”, ТРК “Україна”, “Футбол”, ТРК “Ера”.

Саме недостатній словниковий запас, необізнаність із синонімічним багатством української мови й спричиняє те, про що пише Галина Волкотруб: “Поширеною вадою є повторення слова (у тій самій чи різних формах)” [4, с. 71]. Унаслідок такого незнання у журналіста за цейтноту прямого ефіру немає напихваті синоніма, щоб ужити його замість уже використаного один раз слова. Приклади цього знаходимо в різних випусках новин практично всіх згаданих телеканалів: *Ціни на костюми із голлівудських фільмів значно зросли в ціні (UBR. – 2013. – 1 січня)*; *Проблеми з’явилися в Пуйолі, замість нього з’явиться Хав’єр Маскерано (Футбол. – 2013. – 10 лютого)*; *Вагон із четвертого маршруту вже закінчив свій маршрут (ТРК Люкс. – 2013. – 11 березня)*; *Всі негаразди розпочалися, коли виконувати обов’язки директора “Львівводоканалу” розпочав Степан Пакіж (НТА. – 2013. – 16 березня)*; *За зверненнями громадян він уже подав п’ятдесят депутатських запитів та звернень (ТРК Львів. – 2013. – 18 березня)*; *Перший спосіб*

лікування депресії – активний спосіб життя (ТРК Львів. – 2013. – 6 квітня); Рівень безпеки в США завжди був на найвищому рівні (1+1. – 2013. – 16 квітня); 9 травня буде перекрита частина вулиць у центральній частині міста (ТРК Львів. – 2013. – 8 травня); Бувають матчі надобережні у фінальних матчах (ТРК Україна. – 2013. – 25 травня); Попит на автівки скоротився майже на сорок тисяч автівок (ЗІК. – 2013. – 4 липня); Постраждали чотири робітники-китайці: один загинув, три постраждали (ТРК Львів. – 2013. – 12 липня); На знак протесту родичі та колеги потерпілого провели акцію протесту (UBR. – 2013. – 13 липня); Він був в складі молодіжного складу “Карпат” (ЗІК. – 2013. – 29 липня); На шахті в Артемівську виникла пожежа на шахті [титр] (24. – 2013. – 12 вересня). Здебільшого ще однією причиною таких помилок є звичайна мовна неохайність, недбалість, адже не треба зазирати до словника синонімів, щоб сказати не Ціни на костюми із голлівудських фільмів значно зросли в ціні, а Ціни на костюми із голлівудських фільмів значно зросли або Костюми із голлівудських фільмів значно зросли в ціні; не Рівень безпеки в США завжди був на найвищому рівні, а Рівень безпеки в США завжди був найвищим або Безпека в США завжди була на найвищому рівні; не Бувають матчі надобережні у фінальних матчах, а Бувають фінальні матчі надобережні або Бувають фінали надобережні; не Попит на автівки скоротився майже на сорок тисяч автівок, а Попит на автівки скоротився майже на сорок тисяч або Попит скоротився майже на сорок тисяч автівок тощо.

Проте є й інші вади в мовленні новинарів, пов’язані з лексичною надмірністю та лексичною недостатністю й, зокрема, з попередньою хибістю, водночас трансформованою до повторення однокоренових слів, що належать до різних частин мови. Таких випадків найбільше. “Непотрібні повтори можуть різати вухо, і їх треба уникати”, – пише Ендрю Бойд [2, с. 111]. Це нічим не виправдана тавтологія: Їх розважали артисти балету “Життя” під керівництвом його керівника (НТА. – 2013. – 10 січня); Ось в цю омріяну десятку мріє влучити кожен спортсмен (ТРК Люкс. – 2013. – 16 січня); Наразі місто придбало два отаких уживаних тролейбуси, придбаних у Чехії (ТРК Люкс. – 2013. – 23 січня); Вам необхідно лише придбати шкарпетки необхідного розміру (UBR. – 2013. – 12 лютого); Чимало пар після жартівливого одруження і справді стали справжніми подружжями (НТА. – 2013. – 14 лютого); Приїхали погостювати на Львівщину гості з різних куточків України та з-за її меж (ТРК Львів. – 2013. – 23 лютого); Це ще не всі дорожні реформи на цьому клаптику дороги (ТРК Люкс. – 2013. – 26 лютого); Галина Мавдрик пишається зробленою роботою (НТА. – 2013. – 6 березня); Аби знання та пам’ять про Великого Тараса знали у всіх куточках світу (НТА. – 2013. – 7 березня); Популярні вітальні віртуальні привітання (ЗІК. – 2013. – 8 березня); І на вигляд дівчина виглядала здоровою (НТА. – 2013. – 16 березня); Їх обіцяють завершити до завершення дня (ТРК Львів. – 2013. – 19 березня); Ми зовсім не зустрічали зустрічного транспорту (1+1. – 2013. – 24 березня); Почало лихоманити з продуктами від початку року (ТРК Люкс. – 2013. – 27 березня); Почати будівництво доріжки урочисто розпочав німецький гість (НТА. – 2013. – 17 квітня); Заплановане насадження децю затягнулось і все через затяжну зиму (ТРК Львів. – 2013. – 22 квітня); Відновлення центрального сихівського проспекту також відтермінується на невизначений термін (ТРК Люкс. – 2013. –

14 травня); У стільки ж обійшлася участь учасниці дві тисячі одинадцятого Мікі Ньютон (UBR. – 2013. – 20 травня); Свято присвятили до Дня захисту дітей (ТРК Львів. – 2013. – 27 травня); Сплата великих платежів за тканини і обладнання (ТРК Львів. – 2013. – 12 червня); Та все ж проблеми все-таки існують (ТРК Львів. – 2013. – 19 червня); Ремонт Пекарської, яку обіцяли відремонтувати до кінця літа, може затягнутися (ТРК Люкс. – 2013. – 26 червня); Приймальні комісії вишив почали приймати документи (ТРК Люкс. – 2013. – 1 липня); Мешканці вулиці Стрілецької вже знають, хто мешкатиме поруч (ТРК Люкс. – 2013. – 30 липня); Виконують жертвоприношення барана у жертву (2+2. – 2013. – 25 серпня); Університет запрошує до праці працівників IT-компаній (ТРК Люкс. – 2013. – 4 вересня); Митрополит Андрей Шептицький подарував у дар українському народові велику збірку (ТРК Люкс. – 2013. – 4 вересня); Богдана Климець, класний керівник 5 класу [тип] (ТРК Люкс. – 2013. – 11 вересня); Послугами інтернету користується вже понад двадцять тисяч користувачів (ТРК Львів. – 2013. – 13 вересня); За швидкістю він звичайно швидший за Євгена Хачеріді (2+2. – 2013. – 15 вересня); Цей компонент у виконанні своїх виконавців не може викликати заперечень (Футбол. – 2013. – 18 вересня); У конкурсі взяла участь майже сотня учасників (ЗІК. – 2013. – 19 вересня). Мітчелл Стівенс зауважує: “Саме вміння добирати оригінальні слова відповідно до ситуації відрізняє справжнього журналіста від пересічного” [8, с. 51]. На пошук синонімів, словникових чи контекстуальних, репортери б не витратили багато часу, але найчастіше причиною є небагатий лексикон журналіста, в якому цих синонімів нема. До словника звертатися в прямому ефірі вже пізно, а в пам’яті не спливає жоден заміник одного з ключових слів сюжету, тому простіше повторити те саме чи вжити однокореневе слово. Наприклад, *омріяну*, *мріє* (можна замінити на *хоче*, *прагне*); *придбало*, *придбаних* (можна замінити на *купило*, *куплених*); *необхідно*, *необхідного* (можна замінити на *потрібно*, *потрібних*); *зробленою роботою* (можна замінити на *виконаною роботою*); *мешканці*, *мешкатиме* (можна замінити на *житиме*); *жертвоприношення барана у жертву* (можна написати *приношення*, *принесення барана у жертву*) тощо.

Найчастіше до таких повторів вдаються телерепортери коли їм треба розповісти про якусь дію та про суб’єкта її виконання, тобто тавтологія у випусках новин специфічна – це повторення однокорених слів у конструкції “підмет – присудок”, а отже, це переважно іменники, утворені суфіксальним способом від дієслів плюс ці самі дієслова, проте трапляються й помилки в інших конструкціях (“присудок – додаток” і навіть “присудок – обставина”), до складу яких входять однокореневі іменники та дієслова: *Цього року серед претендентів на найвищу нагороду претендували АндресІньєста та Криштіану Рональду* (UBR. – 2013. – 8 січня); *Українські футбольні команди продовжують готуватися до продовження сезону* (5-й. – 2013. – 27 січня); *Компанія-забудовник налаштована рішуче і планує продовжити забудову* (ТРК Люкс. – 2013. – 28 січня); *Раніше охоронний супровід лише супроводжував контролерів* (НТА. – 2013. – 30 січня); *Платежі можна платити з розтермінуванням* (НТА. – 2013. – 8 лютого); *Працює близько сотні працівників МНС* (24. – 2013. – 11 лютого); *Тільки на цей рік заплановані доволі активні плани* (НТА. – 2013. – 11 лютого); *Нововведення пропонують ввести і*

для аграріїв, і для селян (ТРК Львів. – 2013. – 12 лютого); У десятилітній війні воювали близько ста тисяч українських вояків (ТРК Львів. – 2013. – 14 лютого); На вірусні захворювання захворіли понад дванадцять тисяч дітей (ТРК Львів. – 2013. – 19 лютого); Посмішка фортуни не посміхається [футболістам київського “Динамо”] (ТРК Україна. – 2013. – 21 лютого); Його співатимуть відомі львівські співаки та співачки (ТРК Львів. – 2013. – 26 лютого); Пісні виконуватимуть відомі українські виконавці (НТА. – 2013. – 26 лютого); Жінкам дарували несподівані та приємні подарунки (ТРК Люкс. – 2013. – 1 березня); Участь в акції взяли близько півсотні учасників (ТРК Львів. – 2013. – 21 березня); Саме допомога від іноземців допомагає віднайти гідність та повернутися до нормального життя (ТРК Люкс. – 2013. – 22 березня); Цей автобус отримав жовту картку та деякий час стоятиме на стоянці (ТРК Львів. – 2013. – 26 березня); Відкрили приміщення і обладнали його найсучаснішим обладнанням (НТА. – 2013. – 1 квітня); Окрім обіцяних подарунків, організатори пообіцяли ще один сюрприз (ЗІК. – 2013. – 8 квітня); Цей гравець блискуче грав у збірній Іспанії (2+2. – 2013. – 9 квітня); На цей термін відтерміновано дію акцизних марок (ЗІК. – 2013. – 30 квітня); Спільне святкування святкували усією громадою (ТРК Львів. – 2013. – 13 травня); ; Небезпечні знахідки знайшли селяни (ТРК Львів. – 2013. – 20 травня); З ними працюють соціальні працівники (НТА. – 2013. – 21 травня); Пісні Ярослава Музики виконують відомі українські виконавці (ТРК Львів. – 2013. – 22 травня); Діти малювали тематичні малюнки (ТРК Львів. – 2013. – 22 травня); Розфарбуй світ фарбами від “Тіккуріла” (ТРК Львів. – 2013. – 22 травня); Це робитимуть під час тестів, перервавшись на технічну перерву (ТРК Люкс. – 2013. – 30 травня); Торговці змушені торгувати на хідниках (ТРК Люкс. – 2013. – 10 червня); Львівські археологи сподіваються знайти сенсаційні знахідки (ТРК Львів. – 2013. – 5 липня); У цьогорічних змаганнях в Болгарії змагались тридцять сім велосипедистів (ТРК Люкс. – 2013. – 16 липня); Спеціальний розчин здатний розчинити тромб у судині (ТРК Люкс. – 2013. – 21 серпня); Роботи уже виконані фірмами-виконавцями (ЗІК. – 2013. – 28 липня); Це можна переадресувати у вигляді комплімента на адресу “Іллічівця” (Футбол. – 2013. – 1 вересня); Посилено працюватимуть працівники державтоінспекції (ТРК Львів. – 2013. – 3 вересня); Початок нового тижня в Україні розпочнеться із негоди (ТРК Ера. – 2013. – 22 вересня). Ів Аньєс радить молодим журналістам: “Розмовна мова в середньому на $\frac{3}{4}$ складається з допоміжних та надлишкових слів. Письмова мова їх не терпить... Надлишки треба усувати постійно” [1, с. 141]. Ясна річ, не прикрашає випуск новин мовлення репортерів, у якому претенденти претендують, продовжують продовження, забудовник забудовує, гравець грає, подарунки подарували, супровід супроводжує, платежі платять, працівники працюють, плани заплановують, нововведення вводять, знахідки знайшли, у війні воюють вояки, на захворювання захворіли, посмішка посміхається, співаки та співачки співають, а виконавці виконують і т. ін. Наприклад, варто було б сказати, що співаки та співачки виконують, а виконавці співають, і тавтології було б уникнуто.

Відверто плеонастичні поєднання слів потрапляють до випусків новин порівняно не часто: Причиною стало надмірне зловживання алкоголем (НТА. – 2013. – 9 січня); Попитайте про вільні вакансії у знайомих (UBR. – 2013. – 28 січня); Два концерти відо-

мих зірок пройшли з анилагами (НТА. – 2013. – 29 січня); Залишається єдине – дійти спільного компромісу (ЗІК. – 2013. – 17 лютого); Один із багаточисленних представників бразильської колонії в команді (Футбол. – 2013. – 9 березня); Сьогодні набігав дуже величезну дистанцію у нас Насонов (2+2. – 2013. – 31 березня); У програмі – виступи відомих зірок (1+1. – 2013. – 1 квітня); Маленькі дрібнички – це спогад господаря (ТРК Люкс. – 2013. – 30 квітня); Дехто вживає активоване вугілля чи рослинну олію (UBR. – 2013. – 30 квітня); Чи встигнете ви за такий короткий термін часу налаштувати команду, насамперед психологічно? (ЗІК. – 2013. – 13 травня); Найбільше вільних вакансій у ЛКП для двірників (НТА. – 2013. – 5 червня); Лідери країн південно-американських держав зібралися разом (UBR. – 2013. – 4 липня); На Тернопільщині маса вільних вакансій рятувальника (ЗІК. – 2013. – 21 липня); Кобахідзе. Простріл. Але дуже засильно (2+2. – 2013. – 29 серпня). Нік Дейвіс особливу увагу приділяє аналізу причин таких помилок у випусках новин, зокрема він наголошує на некомпетентності журналістів, на тому, що внаслідок цієї некомпетентності, необізнаності журналісти навіть не усвідомлюють своїх помилок: “Корінь поразки медіа криється в несвідомості. Здебільшого значна частина журналістів не має уявлення про сказане. Їхні історії можуть бути правдивими або брехливими – але їм про це невідомо” [5, с. 40]. Так, саме неусвідомлення журналістом плеонастичності словосполучень *надмірне зловживання, дуже засильно, рослинна олія, маленькі дрібнички, вільні вакансії, дуже величезний, відомі зірки* та ін. і спричиняє такі помилки, а ще спілкування з фахівцями тих галузей, у яких найчастіше використовують ці словосполучення, або скопійовані з російських (експерти продовольчого ринку у своїх коментарях замість “олія” кажуть “рослинна олія”, бо в російській мові це словосполучення звучить як “растительное масло”; фінансисти замість просто “кошти” кажуть “грошові кошти”, бо відповідний термін в російській мові “денежные средства”), або вживані через невігластво, через незнання (про “вільні вакансії” найчастіше на прес-конференціях розповідають керівники центрів зайнятості). Журналісти чи через довіру до фахівців і невпевненість у власних знаннях, чи через звичайну ліню не піддають сумнівам і не перевіряють за словниками правильність використання термінів у мовленні цих “фахівців”.

Є й випадки відвертого багатослів'я: *Працівники найпроблемнішого району, де найбільше проблем, розказують* (НТА. – 2013. – 20 квітня); *Які новини у Владівці і що нового?* (1+1. – 2013. – 4 липня); *Щодо відкриття нових напрямків в Україні, то сьогодні таких напрямків не відкриватимуть* (ТРК Львів. – 2013. – 16 вересня); *Приріст виробництва курятини збільшився на вісімдесят тисяч тонн* (ТРК Львів. – 2013. – 16 вересня). Мітчелл Стівенс пише: “Журналісти новин, на відміну від учасників звичайних розмов, мають більше інформації, ніж часу для її донесення, тому вони не можуть дозволити собі надмірну балакучість” [8, с. 33]. Але як завжди в житті є місце для подвигу, так і в навіть найлаконічніших журналістських текстах є місце для багатослів'я. Байдуже, що *найпроблемніший район* – це той, у якому *найбільше проблем*, а *Які новини?* і *Що нового?*; *приріст виробництва і збільшення виробництва* – це те самі, хоч і трохи перефразовані висловлювання. Безсумнівною психологічною причиною таких помилок є не брак слів, а брак думок у журналіста, якому треба чимось у цю мить заповнювати

прямий ефір. Водночас на думку не спадає нічого цікавого, тому й доводиться перефразувати ту саму єдину думку декілька разів. Тобто людина, яка нічого не читає, нічим не цікавиться, людина, яка нічого не знає про предмет розмови в живому ефірі, змушена вдаватися до багатослів'я й пустослів'я, адже конкретних відомостей з теми розмови вона не може навести, оскільки просто їх не знає. Цікаві деталі від неї вислизають, вона може навести тільки ті суто зовнішні подробиці, які й без неї глядач бачить у відеоряді. Для того, щоб сказати глядачеві щось для нього нове, журналістові самому треба бути більш обізнаним у предметі розмови, ніж пересічний глядач.

Отже, дослідивши випадки лексичної надмірності та лексичної недостатності в мовленні репортерів та ведучих випусків телевізійних новин на українських телеканалах, доходимо таких висновків:

1. Найбільш поширену ваду в мовленні репортерів та ведучих випусків телевізійних новин – повторення слова в тій самій чи в різних формах – спричиняє недостатній словниковий запас у тележурналістів, необізнаність із синонімічним багатством української мови. Внаслідок такого незнання у журналіста за цейтноту прямого ефіру немає напихати синоніма, щоб ужити його замість уже використаного слова. Ще однією причиною таких помилок є звичайна мовна неохайність, недбалість.

2. Інша поширена вада в мовленні новинарів, пов'язана з лексичною надмірністю та лексичною недостатністю, – повторення однокореневих слів, що належать до різних частин мови. Це нічим не виправдана тавтологія. Найчастіше її причиною є небагатий лексикон журналіста. До словника звертатися в прямому ефірі вже пізно, а в пам'яті не спливає жоден заміник одного з ключових слів сюжету, тому простіше повторити те саме чи вжити однокореневе слово.

3. Найчастіше до повторів вдаються телерепортери коли їм треба розповісти про якусь дію та про суб'єкта її виконання, тобто тавтологія у випусках новин специфічна – це повторення однокореневих слів у конструкції “підмет – присудок”, а отже, це переважно іменники, утворені суфіксальним способом від дієслів плюс ці самі дієслова, проте трапляються й помилки в інших конструкціях (“присудок – додаток” і навіть “присудок – обставина”), до складу яких входять однокореневі іменники та дієслова.

4. Відверто плеонастичні поєднання слів потрапляють до випусків новин порівняно не так часто, вони спричинені некомпетентністю журналістів, внаслідок якої репортери навіть не усвідомлюють своїх помилок. Проте спричиняє такі помилки не тільки неусвідомлення журналістом плеонастичності словосполучень, а й спілкування з фахівцями тих галузей, у яких найчастіше використовують ці словосполучення, або скопійовані з російських, або вживані через невігластво, через незнання. Журналісти чи через довіру до фахівців і невпевненість у власних знаннях, чи через звичайну лінь не піддають сумнівам і не перевіряють за словниками правильність використання термінів у мовленні цих “фахівців”.

5. Психологічною причиною відвертого багатослів'я репортерів і ведучих випусків новин є не брак слів, а брак думок у журналіста, якому треба чимось у цю мить заповнювати прямий ефір. Для того, щоб сказати глядачеві щось для нього нове, журналістові самому треба бути більш обізнаним у предметі розмови, ніж пересічний глядач.

“Зважаючи на величезні можливості вибору лексичних засобів, які надає кожному з нас українська мова, зробити своє мовлення різноманітним, виразним, оригінальним є цілком реальним завданням для того, хто постійно збагачує свій лексичний запас і посправжньому цінує слово” [4, с. 71], – такого висновку доходить у своєму дослідженні Галина Волкотруб. Додамо, що глибші дослідження природи багатослів’я та лексичної недостатності в прямоефірних випусках новин на ТБ сприятиме підвищенню загальної культури мовлення українських тележурналістів.

Список використаної літератури

1. Аньес І. Підручник із журналістики: пишемо для газет / Ів Аньес. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2013. – 544 с.
2. Бойд Е. Ефірна журналістика: Технології виробництва ефірних новин / Ендрю Бойд. – К. : Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – 430 с.
3. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови : навч. посіб. / Галина Волкотруб. – К. : МАУП, 2002. – 208 с.
4. Волкотруб Г. Й. Практична стилїстика української мови : навч. посіб. / Галина Волкотруб. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. – 256 с.
5. Дейвіс Н. Новини пласкої Землі / Нік Дейвіс. – К. : Темпора, 2011. – 548 с.
6. Капелюшний А. О. Практична стилїстика української мови : навч. посіб. – Вид. 2-ге, переробл. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2007. – 400 с.
7. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного / Олександр Пономарів. – К. : Либідь, 2013. – 360 с.
8. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет / Мітчел Стівенс. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – 407 с.
9. Українська мова: Енциклопедія / За ред. І. В. Муромцева. – К. : Майстер-клас, 2011. – 400 с.

Стаття надійшла до редколегії 10.09.13

Прийнята до друку 08.10.13

LEXICAL SUPERFLUITY AND LEXICAL INSUFFICIENCY IN LIVE SPEECH BY REPORTERS AND NEWSCASTERS OF NEWS TV CASTS

Anatolij Kapelyushnyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Covers lexical superfluity and lexical insufficiency in live speech by reporters and news casters of news TV casts. Special attention is paid to mistakes and reasons of its spring, recommendations by author for correction of mistakes.

Key words: lexical superfluity, lexical insufficiency, wordusage, tautology, pleonasm, correction of mistakes, TV journalists, live speech by TV journalists, reporters, newscasters, news TV casts.

**ЛЕКСИЧЕСКАЯ ИЗБЫТОЧНОСТЬ
И ЛЕКСИЧЕСКАЯ НЕДОСТАТОЧНОСТЬ В РЕЧИ РЕПОРТЕРОВ
И ВЕДУЩИХ ВЫПУСКОВ ТЕЛЕВИЗИОННЫХ НОВОСТЕЙ**

Анатолий Капелюшний

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, г. Львов, Украина,
e-mail: journfi@franko.lviv.ua*

Проанализированы современные тенденции в речи журналистов, создающих выпуски телевизионных новостей, идущих в прямом эфире. Особое внимание уделено причинам возникновения лексической избыточности и лексической недостаточности в речи репортеров и ведущих выпусков телевизионных новостей, путям избегания в журналистских текстах этих отрицательных явлений.

Ключевые слова: телевидение, новости, тележурналист, репортер, речь телевизионных журналистов, лексическая избыточность, лексическая недостаточность, тавтология, плеоназм.